

2. Денищик О. І. Формування моральної культури як складової професійної підготовки майбутніх юристів: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.07. Хмельницький, 2010. 253 с.
3. Пономаренко О. В. Формування професійно-етичної культури соціального педагога підготовки : автореф. ...канд. пед. наук : спец.: 13.00.05. Запоріжжя, 2001. 22 с.
4. Сливка С. С. Професійна культура юриста (теоретико-методологічний аспект). Львів : Афіша, 2000. 336 с.

Отримано 20.02.2022

УДК [356.35:378.6](043.3)

Олександр Сергійович СКЛЯР,

викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6179-3329>

СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СЛІДЧОГО В КОНТЕКСТІ ЗМІСТУ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Обґрунтовано необхідність врахування специфіки професійної діяльності слідчих, їх професійних функцій задля формування у курсантів професійної компетентності під час навчання у ЗВО МВС України. Розглянуто зміст загальних, фахових та спеціальних компетентностей працівника Національної поліції України.

Ключові слова: професійна компетентність, професійна підготовка, слідчі, поліцейські.

Сучасні вимоги, що пред'являються до професійної підготовки працівників поліції, передбачають досягнення інтегрованого кінцевого результату освіти, в якості якого розглядається сформованість у випускника ключових компетенцій, як єдності узагальнених знань і умінь, універсальних здібностей і готовності до вирішення великих груп завдань - від особистісних до соціальних і професійних, а також спеціальних професійних компетенцій, що визначають володіння власне професійною діяльністю на достатньо високому рівні, готовність до інновацій у професійній галузі.

За результатами діяльності робочої групи українських науковців і практиків розроблялись теоретичні і прикладні питання запровадження компетентнісного підходу в освіту України (О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко).

Поняття «професійна компетентність» розглядається як інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки випускника ЗВО для виконання діяльності в певних професійних та соціально-особистісних предметних галузях (компетенціях), і яка характеризується необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду у певному виді діяльності [4]. Отже професійна компетентність пов'язана з відповідними результатами навчання, то доцільно її розглядати з точки зору знань, умінь і навичок, які повинні отримати курсанти в процесі навчання.

Як вказують більшість дослідників (В. Лень, О. Пасько, О. Топчій та ін.) компетентнісний підхід є важливим у підготовці слідчого як професіонала. Для виконання функціональних обов'язків йому необхідно засвоїти як систему професійних знань, виробити уміння їх використовувати, сформувати професійно важливі якості, набути досвіду роботи кваліфікованої діяльності в галузі.

А отже, для формування у майбутніх фахівців будь-якої галузі професійної компетентності необхідно враховувати специфіку їх майбутньої професійної діяльності.

Діяльність слідчого є складною соціальною відкритою системою, яка включена в більш широкий контекст правової системи суспільства, вирішує поставлені державою завдання правосуддя, особистої та публічної безпеки, боротьби зі злочинністю. Враховуючи це, слідча

діяльність переважно належить до групи професій типу «людина – людина», зміст якої визначається чинними законодавчими та іншими нормативно-правовими актами.

З приводу слідства, як виду діяльності та окремих її аспектів, є достатня кількість наукової юридичної літератури, в якій досліджуються питання особистості слідчого, здійснення ним окремих слідчих дій, підвищення ефективності роботи тощо.

Так, у сучасній юридичній літературі виокремлено характерні риси слідчої діяльності, зокрема, такі: 1) основне призначення слідчої діяльності є розслідування злочинів; 2) слідча діяльність дуже чітко регламентована кримінально-процесуальним законом, хоча, з іншого боку, у прийнятті рішень слідчий залишається процесуально незалежною постаттю; 3) здійснення слідства передбачає наявність у відповідного суб'єкта владних повноважень, які гарантовані державою та здійснюються від імені держави; 4) діяльність слідчого характеризується високим рівнем відповідальності, а також надмірним рівнем емоційного напруження; 5) слідчій діяльності властиві також елементи примусу, тобто встановлення об'єктивної істини зацікавлені, в тому учасники процесу, чинять протидію, для подолання якої і необхідно застосувати примус; 6) слідча діяльність виходячи зі специфіки об'єкта свого впливу, передбачає прояв елементів творчості у ході пошуку об'єктивної істини.

Відповідно до законодавства та інших нормативно-правових актів, слідчий органів Національної поліції у процесі службової діяльності виконує наступні *завдання*: захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і супроводження кримінального провадження в процесі його судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура; виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і життя через відповідні органи заходів щодо їх усунення; усебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального провадження, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень; аналіз слідчої практики, організації і результатів діяльності слідчих, унесення на основі цього в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування органів досудового розслідування, забезпечення правопорядку, посилення боротьби зі злочинністю, інформування населення із зазначених питань; розроблення та реалізація заходів щодо дотримання законодавства, зміцнення службової дисципліни, підвищення якості досудового розслідування і скорочення його строків; вивчення, узагальнення позитивного досвіду досудового розслідування, упровадження його на практиці та розроблення сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень; організація взаємодії з прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову і судово-експертну діяльність; організація відповідно до КПК та законів України розгляду і вирішення скарг і заяв громадян, які надходять у зв'язку з проведенням досудового розслідування кримінальних правопорушень [1; 2].

У контексті формування професійної компетентності майбутніх слідчих важливо підкреслити, що вона має діяльнісний характер, передбачає поєднання оволодіння майбутніми слідчими предметними уміньми і знаннями з конкретних галузей права і проявляється в умінні їх застосовувати у конкретних ситуаціях професійної діяльності.

У Освітньо-професійній програмі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» («Поліцейські») виокремлено загальні компетентності, фахові компетентності у галузі права, спеціальні компетентності працівника Національної поліції України,

які в цілому мають забезпечити сформованість професійної компетентності майбутнього слідчого відповідно до вимог діючого Стандарту вищої освіти України спеціальності 081 «Право» для вказаного рівня вищої освіти [3].

Загальні компетентності слідчого забезпечують здатність організовувати професійну діяльність (планувати, контролювати, корегувати та ін.), здійснювати професійну комунікацію та взаємодію із різними суб'єктами професійної діяльності (працювати у команді та самостійно, здійснювати професійне спілкування у межах професійних повноважень та ін.), реалізовувати та удосконалювати власну професійну діяльність (володіння інформаційними технологіями, робота із різними базами даних, здатність до самоосвіти, ефективне виконання професійних функцій та ін.).

Основу професійної діяльності слідчого складають *фахові компетентності у галузі права* та його застосування (знання засад і принципів національного права, конституційного, адміністративного, адміністративно процесуального права, цивільного і цивільно процесуального права, трудового, кримінального і кримінально процесуального права; навички реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права; володіння правилами, методами, прийомами і засобами юридичної техніки; навичками застосування юридичного письма; знання структури правничої професії; знання стандартів правничої професії; навички критичного і системного аналізу правових документів; навички консультування з правових питань та ін.).

Спеціальні компетентності працівника Національної поліції України власне забезпечують реалізацію професійних функцій слідчих: застосування в професійній діяльності системи кримінально-правових норм, які визначають підстави та принципи кримінальної відповідальності, а також визначення того, які суспільно небезпечні діяння є злочинними і які покарання слід застосовувати до осіб, що їх вчинили; здатність і готовність забезпечувати охорону прав і свобод громадян, встановлений правопорядок, зміцнювати законність, запобігати правопорушенням; визначати власну стратегію і тактику правоохоронних дій у складних екстремальних ситуаціях, передбачати дії кримінальних елементів; здатність і готовність у передбачених законом випадках застосовувати: фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), спецзасоби та вогнепальну зброю; здатність і готовність забезпечувати дотримання прав і свобод людини під час здійснення професійної діяльності; здатність і готовність використовувати сукупність організаційних і технічних засобів для обробки та збереження інформації, застосовувати сучасні інформаційні технології та робити пошук інформації, використовуючи різноманітні ресурси; здатність і готовність здійснювати пошук і фіксацію фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп; здатність і готовність організовувати та проводити слідчі (розшукові) дії, здійснювати їх процесуальне оформлення, взаємодіяти з учасниками кримінального провадження, проводити дізнання; забезпечення публічної безпеки, попередження й припинення кримінальних та інших правопорушень; здатність і готовність застосовувати технічні засоби, тактичні прийоми та методики криміналістики під час виявлення, фіксації, вилучення, оцінки, експертного дослідження з використання доказів для попередження, виявлення, розкриття, розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень та ін.).

Отже, зміст та організація освітнього процесу у закладі вищої освіти із специфічними умовами навчання, має бути орієнтована на формування у майбутніх слідчих відповідних складових професійної компетентності.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. (дата звернення: 20.02.2022).

2. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ МВС від 06.07.2017 р. № 570. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17> (дата звернення: 20.02.2022).

3. Про затвердження стандарту вищої освіти України спеціальності 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2018 р. № 1379.

4. Ясінець П. С. Професійна підготовка у ВНЗ. Київ : Лібра, 2008. 212 с.

Отримано 20.02.2022